

VADLĪNIJAS PUŠU PĀRSTĀVJIEM

Vadlīnijas pušu pārstāvjiem un advokātiem
attiecībā uz rakstveida un mutvārdu procesu
Eiropas Kopienu Tiesā

2009. gada februāris

Pasta adrese: Cour de justice des Communautés européennes
L 2925 Luxembourg

Kontakttālrunis: 4303-1

Fakss:	Kanceleja	43 37 66
	Mutiskā tulkošana	4303 3697
	Preses dienests	4303 2500
	Sekretariāts	4303 2600

E-pasts: ecj.registry@curia.europa.eu

Interneta mājas lapa: <http://www.curia.europa.eu>

Ievads

Atšķirībā no tiesvedības dažu valstu augstākajās tiesās, tiesvedībai Kopienų Tiesā ir raksturīgi divi elementi. Pirmkārt, Tiesas procesu regulē stingras tiesību normas, kas iekļautas līgumos, Protokolā par Eiropas Kopienų Tiesas Statūtiem un tās Reglamentā. Tiesa nevar atkāpties no šīm tiesību normām. Otrkārt, gan rakstveida, gan mutvārdu procesa iezīmes un mērķi ietekmē valodu lietojums, kas noteikts atbilstoši daudzvalodu Kopienų vajadzībām (skatīt turpmāk A sadaļas 3. punktu un C sadaļas 4. punktu).

Ņemot vērā šīs tiesvedības īpatnības, šo vadlīniju uzdevums ir pušu pārstāvjiem paskaidrot, kāds ir tiesvedības mērķis Kopienų Tiesā, nolūkā uzlabot tiesiskās aizsardzības kvalitāti Kopienų tiesību sistēmā un veicināt tiesvedības ātru un efektīvu norisi.

Šādu iemeslu dēļ šīs vadlīnijas uztveramas kā palīglīdzeklis, kas izstrādāts, lai pušu pārstāvjiem palīdzētu sagatavot iebildumus vai rakstveida un mutvārdu apsvērumus Tiesai vispieņemamākajā formā. Vienlaikus tiks pievērsta uzmanība Tiesas procesuālajai praksei. Taču šīs vadlīnijas nenosaka jaunas tiesību normas un neaizstāj spēkā esošo regulējumu.

Turpmāk tekstā ar norādi "EKĻ ... pants", "Statūtu ... pants" un "Reglamenta pants" apzīmē attiecīgo EK līguma pantu, Tiesas Statūtu pantu vai Tiesas Reglamenta pantu. Pašlaik spēkā esošā Reglamenta versija ir pieņemta 1991. gada 19. jūnijā (OV L 176, 7. lpp. un 1992., L 383, 117. lpp. (*corrigendum*)) un grozīta 1995. gada 21. februārī (OV L 44, 61. lpp.), 1997. gada 11. martā (OV L 103, 1. lpp.), 2000. gada 16. maijā (OV L 122, 43. lpp.) un 2000. gada 28. novembrī (OV L 322, 1. lpp.). Reglamenta konsolidētā versija ir publicēta 2001. gada 1. februāra Oficiālajā Vēstnesī C 34. Pēc tam Reglaments ir grozīts divpadsmit reizes: 2001. gada 3. aprīlī (OV L 119, 27.04.2001., 1. lpp.), 2002. gada 17. septembrī (OV L 272, 10.10.2002., 24. lpp., un OV L 281, 19.10.2002., 24. lpp. (*corrigendum*)), 2003. gada 8. aprīlī (OV L 147, 14.06.2003., 17. lpp.), 2004. gada 19. aprīlī (OV L 132, 29.04.2004., 2. lpp.), 2004. gada 20. aprīlī (OV L 127, 29.04.2004., 107. lpp.), 2005. gada 12. jūlijā (OV L 203, 04.08.2005., 19. lpp.), 2005. gada 18. oktobrī (OV L 288, 29.10.2005., 51. lpp.) un 2006. gada 18. decembrī (OV L 386, 29.12.2006., 44. lpp.), 2008. gada 15. janvārī (OV L 24, 29.01.2008., 39. lpp.), 2008. gada 23. jūnijā (OV L 200, 29.07.2008., 20. lpp.), 2008. gada 8. jūlijā (OV L 200, 29.07.2008., 18. lpp.) un 2009. gada 13. janvārī (OV L 24, 28.01.2009., 8. lpp.).

A. Vispārīga informācija	7
1. Dažādas Tiesas procesa stadijas	7
2. Pušu pārstāvība	7
a) <i>Principi</i>	7
b) <i>Pārstāvība prejudiciālajās lietās</i>	8
3. Valodu lietojums.....	8
4. Noteikumi, kas attiecas uz izdevumiem un bezmaksas juridisko palīdzību.....	9
a) <i>Izdevumi</i>	9
b) <i>Bezmaksas juridiskā palīdzība</i>	9
B. Rakstveida process	10
1. Rakstveida procesa mērķis.....	10
2. Rakstveida procesa norise.....	10
a) <i>Tiešās prasības</i>	11
b) <i>Apelācijas</i>	11
c) <i>Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu</i>	11
3. Procesuālo dokumentu iesniegšana.....	11
4. Izsniegšana.....	12
a) <i>Adresāts</i>	12
b) <i>Dokumentu izsniegšanas adreses norādīšana un piekrišana izsniegšanai pa faksu vai elektronisko pastu</i>	12
5. Procesuālie termiņi	13
a) <i>Termiņu skaitīšana</i>	13
b) <i>Termiņa pagarinājums, pamatojoties uz apsvērumiem par attālumu</i>	13
c) <i>Termiņu apturēšana</i>	14
d) <i>Termiņu pagarināšana</i>	14

6. Lietas ierosināšanas procesuālie dokumenti	14
a) Prasības pieteikums tiešajās prasībās	14
b) Apelācijas sūdzība	14
c) Lietas ierosināšanas procesuālo dokumentu uzdevums	15
d) Pamatu un argumentu kopsavilkums	15
7. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu.....	15
8. Citi procesuālie dokumenti tiešās prasības un apelācijas tiesvedībā.....	15
a) Iebildumu raksts	15
b) Replikas raksts un atbildes raksts uz repliku	16
c) Atbildes raksts uz apelāciju, replikas raksts un atbildes raksts uz repliku apelācijas tiesvedībā	16
d) Izvirzīto pamatu un argumentu kopsavilkums.....	16
9. Rakstveida apsvērumi prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā	16
10. Tiesvedības apturēšana	17
11. Pagaidu noregulējums.....	17
a) Tieši Tiesai iesniegts pieteikums.....	17
b) Apelācija par Pirmās instances tiesas rīkojumu par pagaidu noregulējumu	18
12. Paātrinātais process un steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība.....	18
13. Iestāšanās lietā	19
a) Iestāšanās atļaujas saņemšanas procedūra	19
b) Pati iestāšanās procedūra	19
14. Praktiski padomi	20
a) Procesuālo dokumentu sastādīšana un struktūra	20
b) Procesuālajiem dokumentiem pievienoti dokumenti.....	21
c) Fakti un pierādīšanas līdzekļi	21
d) Citēšana	22

C. Mutvārdu process.....	22
1. Tiesas sēde mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai.....	22
<i>a) Sagatavošanas pasākumi.....</i>	<i>22</i>
<i>b) Ziņojums tiesas sēdē.....</i>	<i>23</i>
2. Mutvārdu procesa mērķis.....	23
3. Mutvārdu procesa norise.....	24
4. Sinhronās tulkošanas radītie ierobežojumi.....	24
5. Mutvārdu paskaidrojumu ilgums.....	25
6. Mutvārdu paskaidrojumu lietderīgums.....	26
7. Atteikšanās no mutvārdu paskaidrojumiem.....	26
8. Tiesas sēde pagaidu noregulējuma noteikšanai.....	26
9. Praktiski padomi.....	27
<i>a) Tiesas sēdes atlikšana.....</i>	<i>27</i>
<i>b) Ieeja ēkā.....</i>	<i>27</i>
<i>c) Apģērbs.....</i>	<i>27</i>

A. Vispārīga informācija

1. Dažādas Tiesas procesa stadijas

Tiesas procesam ir divas daļas: rakstiskā daļa un mutiskā daļa (skat. Statūtu 20. panta 1. daļu).

Mutvārdu procesā ietilpst mutvārdu paskaidrojumi, ko sniedz tiesas sēdē, un ģenerālvokāta secinājumi, ko nolasa atklātā tiesas sēdē. Saskaņā ar Reglamentu Tiesa var atteikties no mutvārdu paskaidrojumu uzklaušanās (skat. C sadaļas 7. punktu), un saskaņā ar Statūtu noteikumiem, ja Tiesa uzskata, ka lieta nav saistīta ar jaunu tiesību jautājumu, tā pēc ģenerālvokāta uzklaušanās var pieņemt lēmumu par to, ka lieta izlemjama bez ģenerālvokāta pamatoto secinājumu uzklaušanās (Statūtu 20. panta 5. daļa).

Pušu pārstāvju aktīva piedalīšanās procesā beidzas ar mutvārdu paskaidrojumu uzklaušanās tiesas sēdē. Neatkarīgi no iespējas atsākt tiesvedību izņēmuma iemeslu dēļ, pušu apsvērumi pēc secinājumu uzklaušanās lietai pievienoti netiek.

2. Pušu pārstāvība

a) Princips

Pušu obligātās pārstāvības principu nosaka Statūtu 19. pants. Izņemot dalībvalstis un pārējās valstis, kas ir Eiropas Ekonomikas zonas līguma līgumslēdzēja puses, kā arī Kopienas iestādes, kuras pārstāv to pārstāvji, citi lietas dalībnieki ir jāpārstāv advokātiem, kas ir tiesīgi praktizēt kādas dalībvalsts tiesās vai tādas valsts tiesās, kas ir EEZ līguma līgumslēdzēja puse. Obligātā advokāta pārstāvība neattiecas uz tiesvedību bezmaksas juridiskās palīdzības saņemšanai (skat. A sadaļas 4. punkta b) apakšpunktu), kā arī atsevišķos gadījumos uz prejudiciālajām lietām (skat. b) apakšpunktu).

Saskaņā ar Statūtu 19. panta 7. daļu advokātiem pielīdzina augstskolu pasniedzējus, kas ir to dalībvalstu pilsoņi, kuru tiesību akti dod viņiem tiesības uzstāties tiesā.

Saskaņā ar Reglamenta 38. panta 3. punktu advokātam vienlaikus ar prasības pieteikumu ir jāiesniedz apliecināošs dokuments par to, ka viņš ir tiesīgs praktizēt kādas dalībvalsts tiesās vai kādas citas valsts tiesās, kura ir EEZ līguma līgumslēdzēja puse. Šādā nolūkā pieņem advokāta profesionālās personas apliecības kopiju (ko izsniedz Eiropas Savienības Advokātu kolēģiju Padome (CCBE)).

b) Pārstāvība prejudiciālajās lietās

Obligātās pārstāvības noteikums ir nedaudz atšķirīgs attiecībā uz prejudiciālajām lietām (Reglamenta 104. panta 2. punkts). Ikviens persona, kas ir tiesīga pārstāvēt kādu lietas dalībnieku un/ vai sniegt palīdzību kādam lietas dalībniekam valsts tiesā, kas pēc būtības izskata attiecīgo lietu, var to veikt arī Kopienų Tiesā.

Līdz ar to arī, ja procesuālie noteikumi, ko piemēro dalībvalsts tiesā, nenosaka pārstāvības pienākumu, tad strīda puses var pašas iesniegt savus rakstveida un mutvārdu apsvērumus.

3. Valodu lietojums

Ir jāizšķir ***tiesvedības valoda***, kuru regulē Reglamenta 29. pants un turpmākie panti, un Tiesas iekšējā ***darba valoda***.

Tiesvedības valodas ir visas dalībvalstu valsts valodas. Tomēr katrai lietai ir pašai “sava” valoda. Tāpēc par tiesvedības valodu katreiz ir jāizvēlas viena valoda. Izņēmums ir apvienotās lietas, ja katrai lietai ir citāda tiesvedības valoda - tad tiesvedības valodas ir visas attiecīgās valodas.

Minēto valodas izvēli detalizēti regulē Reglamenta 29. panta noteikumi, kurus iespējams rezumēt šādi:

- ***tiešo prasību*** gadījumā prasītājam ir tiesības izvēlēties tiesvedības valodu, izņemot gadījumus, kad atbildētājs ir dalībvalsts vai fiziska vai juridiska persona, kurai ir kādas dalībvalsts valsts piederība; šādos gadījumos tiesvedības valoda ir dalībvalsts valsts valoda (vai viena no valsts valodām, ja tādas ir vairākas);

- ***prejudiciālajās lietās*** tiesvedības valoda vienmēr ir tās tiesas valoda, kas Tiesā iesniegusi lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu;

- dalībvalstis var lietot savu valsts valodu, ja tās iestājas tiešās prasības vai apelācijas tiesvedībā vai, ja tās piedalās prejudiciālajās lietās.

Tiesneši un ģenerālvokāti nav pakļauti šim noteikumam par tiesvedības valodu. Tāpēc Tiesas sēdē tie drīkst uzdot jautājumus vienā no Savienības oficiālajām valodām, kas var nebūt tiesvedības valoda.

Tiesas iekšējā darba valoda ir valoda, ko Tiesas locekļi un personāls izmanto iekšējās saziņas un darba vajadzībām. Šobrīd darba valoda ir franču valoda, tāpēc procesuālos dokumentus, ko iesniedz citās valodās, Tiesas dienesti tulko franču valodā tās iekšējā darba vajadzībām.

4. Noteikumi, kas attiecas uz izdevumiem un bezmaksas juridisko palīdzību

a) Izdevumi

Tiesvedība Tiesā ir bezmaksas, un tas nozīmē, ka Tiesai nav maksājamas nekādas nodevas.

Izdevumi Reglamenta 69. un turpmāko pantu nozīmē ir t.s. “atgūstamie” izdevumi, proti, izdevumi par advokāta palīdzību, lieciniekiem maksājamās summas, pasta un tālruņa izdevumi utt., kas radušies pusēm.

Attiecībā uz *izdevumu atlīdzināšanu* tiešo prasību tiesvedībā princips ir vienkāršs - pusei, kam spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt izdevumus, un tā sedz savus izdevumus un citu lietas dalībnieku izdevumus, izņemot dalībvalstis un Kopienu iestādes, kas sedz savus izdevumus pašas gadījumos, kad tās iestājušās lietā. Lai izdevumi tiktu sadalīti šādi, ir vajadzīgs, lai puses prasītu izdevumu atlīdzināšanu procesuālajos rakstos; ja šāda prasījuma nav, katra puse sedz savus izdevumus pati.

Tomēr, vadoties pēc lietas apstākļiem, Tiesai var noteikt, ka puses pilnīgi vai daļēji sedz savus izdevumus pašas, vai pat piespriež tos segt pusei, kurai spriedums ir labvēlīgs.

Uz ierēdņu prasībām atteicas īpašs režīms (skat. Reglamenta 70. pantu).

Lēmumu par izdevumiem Tiesa ietver galīgajā spriedumā vai rīkojumā par tiesvedības izbeigšanu.

Attiecībā uz izdevumiem, kas radušies prejudiciālajā lietā, Tiesa nolēmumā ar standarta frāzi izdara atsauci uz gala nolēmumu, kas jāpieņem valsts tiesai, kas lūgusi prejudiciālu nolēmumu. Iestādes un dalībvalstis, citas valstis, kas ir EEZ līguma līgumslēdzējas puses, kā arī iespējamās trešās valstis, kuras sniegušas apsvērumus, savus izdevumus sedz pašas.

b) Bezmaksas juridiskā palīdzība

Reglamenta 76. pants nosaka bezmaksas juridisko palīdzību. Šādiem nolūkiem Tiesas rīcībā ir ierobežots budžets.

Ikviena puse katrā laikā var lūgt bezmaksas juridisko palīdzību, ja tā “pilnībā vai daļēji nespēj segt izdevumus”. Šis lūgums nav atkarīgs no prasības vai tiesvedības veida. Tāpēc bezmaksas juridisko palīdzību var lūgt arī prejudiciālā tiesvedībā. Tomēr šādā tiesvedībā pusei bezmaksas juridiskā palīdzība būtu pirmkārt jālūdz savas valsts kompetentajām iestādēm. Lai pierādītu to, ka palīdzība ir nepieciešama, pusei ir jāiesniedz Tiesai visa

noderīgā informācija, tai skaitā kompetentas iestādes izsniegts dokuments par attiecīgu līdzekļu trūkumu.

Ja pieteikumu saņemt bezmaksas juridisko palīdzību iesniedz pirms prasības pieteikuma iesniegšanas, pusei īsi jāizklāsta prasības priekšmets, lai Tiesa varētu izvērtēt tās pamatotību.

Pieteikums nav jāiesniedz ar advokāta starpniecību.

Rīkojums, ar kuru lūgumu apmierina vai noraida, nav pārsūdzams. Gadījumā, ja bezmaksas juridiskās palīdzības saņemšanas iespēja ir pilnībā vai daļēji noraidīta, rīkojumā tiek motivēts noraidījums.

Jāuzsver, ka bezmaksas juridiskās palīdzības piešķiršana nenozīmē to, ka pusei nevarēs piespriest izdevumu atlīdzināšanu. Turklāt Tiesa var atgūt summas, ko tā izmaksājusi kā bezmaksas juridisko palīdzību.

B. Rakstveida process

1. Rakstveida procesa mērķis

Neatkarīgi no tiesvedības veida (tiešā prasība, lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, apelācija) rakstveida procesa mērķis nemainās - tas ir Tiesai, tiesnešiem un ģenerāladvokātam izsmeļoši izklāstīt faktus, izvirzīt pamatus un argumentus, kā arī pušu prasījumus.

Tāpēc jānorāda svarīga piezīme - uz visu tiesvedību Tiesā un jo īpaši uz rakstveida procesu attiecas princips, ka tiesvedības laikā ir aizliegts izvirzīt jaunus pamatus, izņemot tādus, kas balstīti uz faktiskiem un tiesiskiem apstākļiem, kas atklāti tiesvedības laikā.

Tādējādi process Tiesā ir mazāk elastīgs, salīdzinot ar atsevišķu dalībvalstu procesuālajiem noteikumiem atsevišķās dalībvalstīs.

2. Rakstveida procesa norise

Rakstveida procesa norise ir atkarīga no tiesvedības veida.

a) Tiešās prasības

Tiešo prasību tiesvedībā katra puse var iesniegt divu veidu procesuālos rakstus, proti, prasītājs – prasības pieteikumu un replikas rakstu, un atbildētājs – iebildumu rakstu un atbildes rakstu uz repliku.

b) Apelācijas

Apelācijas tiesvedībā par Pirmās instances tiesas nolēmumu puses principā var iesniegt tikai vienu procesuālo dokumentu (apelācijas sūdzību vai atbildes rakstu uz apelāciju), atkarībā no to lomas. Lai iesniegtu replikas rakstu, ir vajadzīga Tiesas priekšsēdētāja noteikta atļauja (skat. B sadaļas 8. punkta c) apakšpunktu).

c) Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu

Tiesvedībā par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu ieinteresētās personas, kas minētas Statūtu 23. pantā, var *divu mēnešu imperatīvā termiņā pēc tam, kad ir paziņots lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu*, iesniegt procesuālu rakstu ar saviem rakstveida apsvērumiem (skatīt B sadaļas 9. punktu).

3. Procesuālo dokumentu iesniegšana

Ikviens procesuālais dokuments ir jāiesniedz Tiesas kancelejā, kas to iereģistrē saskaņā ar Reglamenta 37. panta prasībām. Oriģināls jāparaksta puses pārstāvim. Kopiju atbilstība oriģinālam jāapliecina pusei, kas tās iesniedz.

Visi dokumenti, uz kuriem atsaucas procesuālajā dokumentā, ir jāpievieno pielikumā kopā ar to sarakstu.

Tiešās prasības tiesvedībā oriģināleksemplārs, kam pievienoti visi tajā minētie pielikumi, jāiesniedz kopā ar 5 kopijām Tiesas vajadzībām un - izsniegšanas vajadzībām (skat. B sadaļas 4. punktu) - tādā eksemplāru skaitā, kas atbilst lietas dalībnieku skaitam.

Procesuālos dokumentus var iesniegt tieši kancelejā un, ārpus tās darba laika, Tiesas ēku galvenās ieejas sargam (*rue du Fort Niedergrünwald, Plateau du Kirchberg*). Tiesas ēkas ir atvērtas 24 stundas diennaktī.

Sūtot pa pastu, uz aplokšnes ir jābūt tikai šādām norādēm:

Cour de justice des Communautés européennes
-Greffe-

L-2925 Luxembourg

4. Izsniegšana

a) Adresāts

Tiešo prasību gadījumā attiecīgajiem lietas dalībniekiem cita starpā izsniedz: prasības pieteikumu, apelācijas sūdzību, iebildumu rakstu, atbildes rakstu, replikas rakstu un atbildes rakstu uz repliku, pieteikumu par pagaidu noregulējumu un pieteikumu par iestāšanos lietā.

Lūgumus sniegt prejudiciālu nolēmumu, ko iesniedz valstu tiesas, kā arī apsvērumus, ko ieinteresētās personas iesniedz saskaņā ar Statūtu 23. panta noteikumiem, paziņo iesaistītajām pusēm, dalībvalstīm, Komisijai un, atkarībā no gadījuma - Padomei, gan Eiropas Parlamentam, gan Padomei, vai arī Eiropas Centrālajai bankai -, kā arī citām valstīm, kas ir EEZ līguma līgumslēdzējas puses, EBTA Uzraudzības iestādei un iespējamajām trešajām valstīm, kas ir līgumslēdzējas puses tādā līgumā, kurā paredzēta to piedalīšanās prejudiciālā nolēmuma procesos, ja tie attiecas uz konkrētā līguma jomu.

Visās lietās ziņojumu tiesas sēdē (ja notiek tiesas sēde mutvārdu paskaidrojumu uzklaušanās), ģenerāladvokāta secinājumus, ja tie tiek sniegti, un spriedumu izsniedz visiem, kas piedalās lietā Tiesā.

b) Dokumentu izsniegšanas adreses norādīšana un piekrišana izsniegšanai pa faksu vai elektronisko pastu

Attiecībā uz tiesajām prasībām Reglamenta 38. panta 2. punkts paredz, ka pusēm jānorāda dokumentu izsniegšanas adrese Luksemburgā, kas iespējams pie ikvienas fiziskas personas, kas dzīvo Luksemburgā, izņemot Tiesas ierēdņus. Šajā gadījumā uzskata, ka izsniegšana atbilstoši noteikumiem notikusi, ja dokumentus saņēmusi persona, kas dzīvo attiecīgajā adresē.

Papildus adreses norādīšanai vai tās vietā pušu pārstāvji var piekrist, ka dokumentus tiem izsniedz pa faksu vai citiem tehniskajiem sakaru līdzekļiem. Šādā gadījumā procesuālos dokumentus, izņemot spriedumus un rīkojumus, tiem nosūta pa faksu vai e-pastu, un uzskata, ka izsniegšana atbilstoši noteikumiem notikusi līdz ar dokumentu nosūtīšanu ar šo sakaru līdzekļu starpniecību.

Tomēr, ja tehnisku iemeslu dēļ vai dokumenta veida, vai apjoma dēļ nosūtīšanu pa faksu vai e-pastu neveic, dokumentu izsniedz Luksemburgā norādītajā adresē vai, ja tāda nav norādīta, nosūta pa pastu ierakstītā sūtījumā ar paziņojumu par saņemšanu uz puses pārstāvja adresi. Puses pārstāvi par šādu izsniegšanu brīdina pa faksu vai e-pastu, un uzskata, ka pasta sūtījums ir izsniegts adresātam desmitajā dienā pēc tam, kad tas nodots

pastā Luksemburgā, izņemot gadījumus, kad izsniegšanas paziņojums liecina par to, ka tas ir saņemts citā dienā, vai kad adresāts informē sekretāru trīs nedēļu laikā pēc brīdinājuma dienas, ka dokuments līdz viņam nav nonācis (Reglamenta 79. panta 2. punkts).

Pārstāvim, kas piekrīt, ka dokumentus tam izsniedz pa faksu vai ar citu tehnisku sakaru līdzekļu starpniecību, ir jānorāda savs faksa numurs vai e-pasta adrese.

Ja netiek norādīta adrese Luksemburgā vai ja puses pārstāvis nepiekrīt tam, ka dokumentus tam izsniedz pa faksu vai ar cita tehniska sakaru līdzekļa starpniecību, procesuālos dokumentus ierakstītā pasta sūtījumā nosūta uz attiecīgā pārstāvja adresi, un tādā gadījumā uzskata, ka izsniegšana atbilstoši noteikumiem ir notikusi līdz ar sūtījuma nodošanu Luksemburgas pastā.

Prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā nav jānorāda adrese Luksemburgā, un izsniegšanu veic ar ierakstītu pasta sūtījumu ar paziņojumu par izsniegšanu. Lietas dalībnieks tomēr var noteikti piekrist tam, ka viņam dokumentus izsniedz pa faksu vai ar citu tehnisku sakaru līdzekļu palīdzību. Šādā gadījumā izsniegšanu veic saskaņā ar iepriekš norādīto kārtību.

5. Procesuālie termiņi

Procesuālos termiņus skaita saskaņā ar Reglamenta 80. panta un turpmāko pantu noteikumiem. Jāuzsver tas, ka termiņi dažām prasībām (ko paredz EK līguma 230. pants (bij. 173. pants) un 232. pants (bij. 175. pants)), termiņi, kas attiecas uz iestāšanos lietā (Reglamenta 93. un 123. pants), termiņš atbildes raksta uz apelāciju iesniegšanai (Reglamenta 115. pants) un termiņš rakstveida apsvērumu iesniegšanai prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā (Statūtu 23. pants) nav pagarināmi.

a) Termiņu skaitīšana

Termiņu, kas sākas ar procesuālā dokumenta izsniegšanu, skaita no brīža, kad dokuments ir saņemts Luksemburgas adresē, kad dokumentu saņem adresāts, ja izsniegšanu veic ar ierakstītu pasta sūtījumu, kas adresēts saņēmējam, vai kad dokumentu nosūta pa faksu vai e-pastu, ja pārstāvis ir piekritis, ka dokumentus tam izsniedz ar šiem sakaru līdzekļiem.

Dienu, kurā dokumentu nosūta vai saņem, neiekļauj attiecīgajā termiņā (Reglamenta 80. panta 1. punkta a) apakšpunkts).

b) Termiņa pagarinājums, pamatojoties uz apsvērumiem par attālumu

Neatkarīgi no tā, kur atrodas puses reģistrētā vai pastāvīgā dzīvesvieta, procesuālos termiņus, pamatojoties uz apsvērumiem par attālumu, pagarina par vienotu 10 dienu termiņu.

c) Termiņu apturēšana

Termiņš procesuālo dokumentu iesniegšanai tiek apturēts ar šī dokumenta oriģināla iesniegšanu.

Tomēr dienu, kad procesuālā dokumenta oriģināla parakstītu kopiju, kā arī, ja tādi būtu, pievienoto dokumentu sarakstu saņem kancelejā pa faksu vai citiem tehniskajiem sakaru līdzekļiem, ko izmanto Tiesa (e-pasts), ņem vērā procesuālo termiņu ievērošanas sakarā pat tad, ja šie termiņi nav pagarināmi, ar noteikumu, ka dokumenta oriģināls ar vajadzīgajiem pielikumiem un kopijām tiek nogādāts kancelejā ne vēlāk kā 10 dienu laikā. Nosūtīšana pa e-pastu nozīmē procesuālā dokumenta parakstītā oriģināla skanētas versijas nosūtīšanu.

Šādi dokumenti obligāti jānosūta uz kancelejas faksu (352) 43 37 66 vai uz e-pasta adresi ecj.registry@curia.europa.eu.

d) Termiņu pagarināšana

Reglamenta 82. pants ļauj pagarināt dažus procesuālos termiņus, ko nosaka Reglaments, kā, piemēram, iebildumu raksta iesniegšanas termiņu. Lai pagarinātu šādu termiņu, vienmēr ir vajadzīgs ieinteresētās personas pieteikums, kas ir jāiesniedz samērīgā laikā pirms termiņa beigām un ir jāpamato. Vienlaikus ar pieteikumu pagarināt termiņu ir vēlams iesniegt arī otras puses piekrišanu.

Pieteikumu pagarināt termiņu var iesniegt, nosūtot pa faksu.

6. Lietas ierosināšanas procesuālie dokumenti

a) Prasības pieteikums tiešajās prasībās

Prasības pieteikums jāiesniedz saskaņā ar Reglamenta 37. un 38. panta noteikumiem. Jāuzsver, ka Reglamenta 38. panta 1. punkta noteikumi ir piemērojami strikti (skat. Reglamenta 38. panta 7. punktu). Šo imperatīvo noteikumu neievērošanas sekas ir pieteikuma nepieņemamība.

Principā tiesvedības valodu izvēlas prasītājs (Reglamenta 29. pants; skat. A sadaļas 3. punktu).

b) Apelācijas sūdzība

Noteikumi, kas jāievēro apelācijas sūdzības iesniegšanas gadījumā, ir paredzēti Reglamenta 112. panta 1. punktā un ir piemērojami strikti. Tiesvedības valoda ir tā valoda, kurā pieņemts Pirmās instances tiesas nolēmums, par ko iesniegta apelācija (Reglamenta 110. pants).

c) Lietas ierosināšanas procesuālo dokumentu uzdevums

Lietas ierosināšanas procesuālajiem dokumentiem ir jāsniedz Tiesai informācija par visiem faktiskiem un tiesiskiem apstākļiem, kas pamato pieteikumu. Vienlaikus šie procesuālie dokumenti nosaka tiesvedības robežas, jo jaunu pamatu un prasījumu izvirzīšana procesa gaitā principā ir aizliegta (skat. B sadaļas 13. punkta a) apakšpunktu).

d) Pamatu un argumentu kopsavilkums

Vēlams, lai procesuālajā rakstā būtu izvirzīto pamatu un argumentu kopsavilkums uz ne vairāk kā 2 lappusēm. Šis kopsavilkums nodrošina to, ka izvirzītie pamati un argumenti ir skaidri identificējami, kas vajadzīgs tai skaitā tiesnesim referentam, sagatavojot ziņojumu tiesas sēdē.

7. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesai iesniedz valsts tiesas nolēmumu, kas ir apturējusi savu tiesvedību un uzdod jautājumus par Kopienas tiesībām. Puses strīdā, ko izskata valsts tiesā, nav tiesīgas pašas vērsties Tiesā, un tām nav pienākuma veikt darbības pirms brīža, kad Tiesas kanceleja tām izsniedz nolēmumu par lūgumu uzdot prejudiciālu jautājumu.

Formu, kādā pieņem nolēmumu par prejudiciāla jautājuma uzdošanu, nosaka valsts tiesības un šo nolēmumu Tiesai nosūta tiesas sekretārs vai tiesnesis. Valstu tiesu vajadzībām Tiesa ir izstrādājusi informatīvu materiālu par to, kā ierosināma prejudiciālā nolēmuma tiesvedība.

Tā kā pušu pārstāvji mēdz piedāvāt nolēmuma par prejudiciālo jautājumu uzdošanu redakciju, ir jāatgādina, ka šādā nolēmumā ir skaidri jānorāda faktiskie un tiesiskie apstākļi tā, lai uzdoto jautājumu jēga būtu skaidri saprotama.

8. Citi procesuālie dokumenti tiešās prasības un apelācijas tiesvedībā

a) Iebildumu raksts

Materiālās prasības attiecībā uz iebildumu rakstu ir uzskaitītas Reglamenta 40. pantā. Ņemot vērā aizliegumu izvirzīt jaunus pamatus, kas attiecas uz visām tiesvedības stadijām, atbildētājam ir jānorāda visi tiesiskie un faktiskie elementi, kas ir viņa rīcībā iebildumu raksta sastādīšanas laikā.

b) Replikas raksts un atbildes raksts uz repliku

Replika ir domāta tikai tam, lai *atbildētu* uz pamatiem un argumentiem, kas iekļauti iebildumu rakstā; tajā ir jāizvairās no nevajadzīgas atkārtotības.

Tāpat arī atbildes uz repliku vienīgais mērķis ir *atbildēt* uz pamatiem un argumentiem, kas norādīti replikā.

Uz repliku un atbildi uz repliku attiecas Reglamenta 42. pants, un tās principā nevar ietvert jaunus pamatus.

Replikas un atbildes uz repliku iesniegšana nav obligāta. Lai paātrinātu rakstveida procesa norisi, puses lūdz nopietni apsvērt iespēju no tām atteikties.

Šo dokumentu iesniegšanas termiņš tiek pagarināts tikai izņēmuma kārtā.

c) Atbildes raksts uz apelāciju, replikas raksts un atbildes raksts uz repliku apelācijas tiesvedībā

Atbildes rakstam uz apelāciju apelācijas tiesvedībā ir jāatbilst Reglamenta 115. panta prasībām. Lai varētu iesniegt repliku, ir vajadzīga iepriekšēja priekšsēdētāja atļauja, ko izsniedz pēc ieinteresētās puses lūguma. Šis lūgums noteikti jāiesniedz 7 dienu termiņā pēc tam, kad izsniegts atbildes raksts uz apelāciju. Lai nodrošinātu procesa norisi labākos termiņos, ieinteresēto pusi lūdz iespējami izvairīties no šāda lūguma iesniegšanas. Pēc replikas var iesniegt atbildi uz repliku.

d) Izvirzīto pamatu un argumentu kopsavilkums

Vēlams, lai iebildumu rakstiem u.c., tāpat kā tiesvedību ierosinošajiem procesuālajiem dokumentiem, pievienotu izvirzīto pamatu un argumentu kopsavilkumu, kas nepārsniedz divas lapas.

9. Rakstveida apsvērumi prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā

Pēc tam, kad Tiesas kanceleja paziņojusi par nolēmumu par prejudiciāla jautājuma uzdošanu, “iesaistītās personas” - t.i., puses tiesvedībā valsts tiesā, dalībvalstis, Komisija un, iespējams, arī Parlaments, Eiropas Centrālā banka, kā arī pārējās valstis, kas ir EEZ

līguma līgumslēdzēja puses, un EBTA Uzraudzības iestāde vai trešā valsts, kas ir līgumslēdzēja puse līgumā, kurā paredzēta tās piedalīšanās, ja ir skarta līguma joma - var iesniegt procesuālu rakstu, ko sauc par rakstveida apsvērumiem, divu mēnešu laikā, pieskaitot vienoto 10 dienu termiņu, pamatojoties uz apsvērumiem par attālumu. Šis termiņš ir imperatīvs un nav pagarināms.

Rakstveida apsvērumu mērķis ir ieteikt atbildes, kas Tiesai būtu jāsniedz uz uzdotajiem jautājumiem, kā arī kodolīgi, bet pilnīgi izklāstīt argumentus, kas pamato šīs atbildes. Ir svarīgi Tiesai norādīt pušu strīda faktiskos apstākļus, kā arī uz strīdu attiecināmās valsts tiesību normas.

Jāuzsver, ka nevienai no ieinteresētajām personām nav iespējas rakstveidā atbildēt uz rakstveida apsvērumiem, ko iesniegušas citas ieinteresētās personas. Ikvienu atbildi uz citu ieinteresēto personu rakstveida apsvērumiem ir jāsniedz mutvārdos tiesas sēdē. Šādā nolūkā rakstveida apsvērumus paziņo visām ieinteresētajām personām pēc tam, kad pabeigts rakstveida process un tie iztulkoti.

Tiesa īpaši iesaka iesniegt rakstveida apsvērumus, jo uzstāšanās laiks tiesas sēdē ir stingri ierobežots. Tomēr ieinteresētā persona, kas nav sniegusi rakstveida apsvērumus, saglabā tiesības sniegt mutvārdu apsvērumus tiesas sēdē, ja tādu nozīmē.

10. Tiesvedības apturēšana

Saskaņā ar Reglamenta 82.a pantu tiesvedību var apturēt:

- ja iestājušies apstākļi, kas paredzēti Statūtu 54. pantā, kad Tiesai un Pirmās instances tiesai vienlaikus ir jālemj par vienu un to pašu priekšmetu; lēmums par tiesvedības apturēšanu ir Tiesas kompetencē bez obligātas pušu uzklausišanas;

- visos pārējos gadījumos - ar Tiesas priekšsēdētāja lēmumu. Lēmumu pieņem pēc ģenerāladvokāta un, izņemot prejudiciāla nolēmuma tiesvedību, pušu uzklausišanas.

Kamēr tiesvedība ir apturēta, termiņu skaitīšana tiek apturēta visām iesaistītajām pusēm.

11. Pagaidu noregulējums

a) Tieši Tiesai iesniegts pieteikums

Pieteikums par pagaidu noregulējumu ir pieņemams vienīgi tad, ja to iesniedz kāda no Tiesā izskatāmas lietas pusēm un ja pieteikums attiecas uz šo lietu. Neatkarīgi no šī pēdējā apstākļa pieteikumu sagatavo kā atsevišķu dokumentu, un tam jāatbilst Reglamenta 83. panta noteikumiem. Pieteikumu var iesniegt vienlaikus ar prasības pieteikumu.

Tā kā pagaidu noregulējuma tiesvedība ir tiesvedība steidzamības kārtā un ņemot vērā tulkošanas prasības, pusei, kas lūdz pagaidu noregulējumu, pieteikumā par pagaidu noregulējumu ir kodolīgi jārezumē pieteikuma faktiskais un tiesiskais pamats. Pieteikumam par pagaidu noregulējumu kā tādām ir jāļauj Tiesas priekšsēdētājam, vai, attiecīgā gadījumā, visai Tiesai spriest par lūgto pasākumu pamatotību.

Pēc tam, kad pieteikums ir izsniegts pretējai pusei, tai parasti tiek noteikts īss termiņš–apmēram viens mēnesis–, kura laikā šī puse var iesniegt rakstveida apsvērumus. Tikai pēc šo apsvērumu iesniegšanas Tiesas priekšsēdētājs, iespējams, tiesnesim referentam un ģenerālvokātam klātesot, notur atklātu tiesas sēdi, kurā uzklausa iesaistītās puses un pieņem rīkojumu.

Īpašas steidzamības gadījumā priekšsēdētājs var pieņemt lēmumu nekavējoties, t.i., trīs līdz četrus dienu laikā pēc pieteikuma par pagaidu noregulējumu iesniegšanas, nesagaidot otras puses apsvērumus. Šādā gadījumā rīkojumam ir pagaidu spēks tādā nozīmē, ka ar to nebeidzas pagaidu noregulējuma tiesvedība. Turpinājumā otru pusi lūdz iesniegt rakstveida apsvērumus. Tiesvedība beidzas pēc sēdes ar (otru) rīkojumu, ar kuru izbeidz šo tiesvedību un apstiprina vai groza pirmo (pagaidu) rīkojumu.

b) Apelācija par Pirmās instances tiesas rīkojumu par pagaidu noregulējumu

Par rīkojumiem par pagaidu noregulējumu, ieskaitot tādus, ko pieņēmis Pirmās instances tiesas priekšsēdētājs, saskaņā ar Statūtu 57. pantu var iesniegt apelāciju tikai par tiesību jautājumiem. Šāda apelācija ir pakļauta tai pašai tiesvedības kārtībai kā pieteikums par pagaidu noregulējumu, ko iesniedz tieši Tiesai.

12. Paātrinātais process un steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedība

Reglamenta 62.a pants paredz iespēju izņēmuma kārtā ar priekšsēdētāja lēmumu paātrinātā procesā izskatīt tādas tiešo prasību lietas, kurās pagaidu noregulējuma noteikšana nav piemērota un lietas īpaša steidzamība prasa, lai Tiesa pieņemtu galīgu nolēmumu visīsākajā laikā.

Pieteikums par lietas izskatīšanu paātrinātā procesā jāiesniedz kā atsevišķs dokuments vienlaikus ar prasības pieteikumu vai iebildumu rakstu.

Paātrinātajā procesā mutvārdu procesam ir lielāka nozīme. Rakstveida process parasti aprobežojas ar prasības pieteikumu un iebildumu rakstu. Šos procesuālos rakstus lūdz sastādīt iespējami īsā un koncentrētā veidā.

Paātrinātajā procesā tiesas sēde pušu mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai ir obligāta, un tās dienu nosaka līdz ar iebildumu raksta iesniegšanu vai, ja lēmums par paātrināto

tiesvedību pieņemts tikai pēc šī procesuālā raksta iesniegšanas, tiklīdz šis lēmums ir pieņemts.

Paātrinātais process ir paredzēts arī prejudiciālo nolēmumu tiesvedībā (Reglamenta 104.a pants). Šī procesa piemērošanu var lūgt valsts tiesa, kas izsaka lūgumu sniegt prejudiciālo nolēmumu.

Visbeidzot, ir jānorāda, ka valsts tiesai ir iespēja lūgt piemērot īpašu tiesvedību – steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību – attiecībā uz lūgumiem sniegt prejudiciālo nolēmumu saistībā ar vienu vai vairākiem jautājumiem, kas skar Līguma par Eiropas Savienību VI sadaļā vai EK Līguma trešās daļas IV sadaļā paredzētās jomas. Šīs tiesvedības piemērošanas nosacījumi un īpatnības tostarp, attiecīgā gadījumā, atteikšanās no rakstveida procesa, ir izklāstīti Reglamenta 104.b pantā.

13. Iestāšanās lietā

Iestāšanās lietā iespējama vienīgi tiešo prasību tiesvedībā un apelācijas tiesvedībā. Argumenti, kas ietverti pieteikumā par iestāšanos lietā, drīkst tikai atbalstīt vienas puses prasījumu. Jāatgādina, ka persona, kas iestājas lietā, pieņem lietu tādu, kāda tā ir iestāšanās brīdī.

Iestāšanās procedūra sastāv no divām daļām: iestāšanās atļaujas saņemšanas procedūra un pati iestāšanās procedūra.

a) Iestāšanās atļaujas saņemšanas procedūra

Lai saņemtu atļauju iestāties tiešās prasības lietā, personai ir jāiesniedz pieteikums par iestāšanos lietā. Šis pieteikums ir jāiesniedz 6 nedēļu laikā no dienas, kad Oficiālajā Vēstnesī ir publicēts paziņojums. Ar nokavēšanos iesniegts pieteikums tomēr var tikt ņemts vērā (skat. b) apakšpunktu). Šajā procesuālajā rakstā jābūt visiem vajadzīgajiem elementiem, lai Tiesas priekšsēdētājs vai, attiecīgā gadījumā, Tiesa varētu pieņemt lēmumu par atļauju iestāties lietā. Pirms Tiesa vai priekšsēdētājs pieņem lēmumu, pamata strīda puses lūdz iesniegt rakstveida apsvērumus un, izņēmuma kārtā, arī mutvārdu apsvērumus par to, vai iestāšanās pieļaujama un vajadzīga. Vienlaikus puses lūdz paziņot Tiesai to, vai tās plāno izmantot tiesības uz konfidencialitāti. Ja iestāšanos atļauj, tad attiecīgo pusi lūdz iesniegt savu procesuālo rakstu nekonfidencialas versijas.

Pieteikums par iestāšanos lietā nav obligāti jāstāda tiesvedības valodā.

b) Pati iestāšanās procedūra

Ja iestāšanos atļauj, persona, kas iestājas lietā, iesniedz iestāšanās rakstu. Šajā stadijā tiesvedības valoda ir obligāta visiem, izņemot dalībvalstis, kas iestājas lietā.

Pēc iestāšanās raksta puses var iesniegt apsvērumu rakstus.

Tomēr, ja pieteikumu par iestāšanos lietā iesniedz pēc parastā iestāšanās termiņa beigām, bet pirms lēmuma par mutvārdu procesa uzsākšanu, persona, kas iestājas lietā, savus apsvērumus var sniegt tikai mutvārdos tiesas sēdē, ja tāda notiek.

Paātrinātā procesa gadījumā, persona, kas iestājas lietā, var darīt zināmu savu viedokli tikai mutvārdos tiesas sēdē.

14. Praktiski padomi

a) Procesuālo dokumentu sastādīšana un struktūra

Uz procesuālajiem dokumentiem neattiecas nekādi obligāti formas noteikumi (ja vien ir ievēroti citur minētie noteikumi), bet to redakcijai jābūt vienlaikus pilnīgai un kodolīgai, skaidrai un precīzai.

Ņemot vērā tulkošanas apjomus un terminus, kas no tiem izriet, jāizvairās no atkārtotības. Būtiskākajiem faktiem un tiesību elementiem Tiesai vajadzētu būt uztveramiem, tekstu vienreiz izlasot.

Tā kā lielāko daļu procesuālo rakstu tiesneši un ģenerālvokāts lasa citā valodā nekā tā, kurā tie sastādīti, pušu pārstāvjiem jāatceras, ka, ja teksts ir neskaidrs oriģinālvalodā, tad pastāv risks, ka tulkojums varētu to padarīt vēl neskaidrāku. Jo lielāks risks ir arī tāpēc, ka, pārejot no vienas valodas uz otru, ne vienmēr ir iespējams nodrošināt dalībvalstu tiesās lietotā "juridiskā žargona" atbilstošu vai precīzu tulkojumu.

Turklāt pušu pārstāvjiem ir jāievēro stingrie noteikumi attiecībā uz jaunu pamatu izvirzīšanu (skat. B sadaļas 1. punktu, 6. punkta c) apakšpunktu un 8. punkta a) apakšpunktu); pat nosacīti nav iespējams paturēt tiesības atsevišķus pamatus vai argumentus izvirzīt vēlākos procesuālos rakstos vai mutvārdu procesā.

Procesuālo dokumentu struktūrai vajadzētu būt skaidrai un loģiskai, ar nodalītām daļām, virsrakstiem un rindkopu numuriem. Sarežģītākās lietās papildus pamatu un argumentu kopsavilkumam var būt noderīgs satura rādītājs.

Lietas ierosināšanas procesuālo dokumentu struktūru var raksturot šādi:

- norāde uz strīda veidu un to, kāda veida nolēmums tiek lūgts: prasība atcelt tiesību aktu, pieteikums par pagaidu noregulējumu u.t.t.;
- lietā būtisko faktiem izklāsts;

- visu izvirzīto pamatu izklāsts;
- argumentu izklāsts attiecībā uz katru pamatu; argumentu izklāstā jāiekļauj norādes uz attiecīgo Tiesas judikatūru;
- prasījumi, kas izriet no izvirzītajiem pamatiem un argumentiem.

Reglamenta 113. pantā ir noteiktas prasījumu robežas apelācijā.

Ir vēlams, lai iebildumu rakstu u.c. procesuālo rakstu struktūra būtu tuva argumentu struktūrai tajos procesuālajos dokumentos, uz kuriem ar tiem atbild.

Prejudiciāla nolēmuma tiesvedībā rakstveida apsvērumos ir jānorāda:

- lietā būtiskie fakti un valsts tiesību normas;
- juridiskie argumenti, to skaitā norādes uz lietā būtisko Tiesas judikatūru;
- atbildes, kas pēc procesa dalībnieka ieskata Tiesai būtu jāsniedz uz jautājumiem, ko uzdevusi iesniedzējtiesa.

Tomēr, ja ieinteresētā persona piekrīt tam, kā lietas apstākļi izklāstīti rīkojumā par prejudiciāla jautājuma uzdošanu, pietiek, ja to dara zināmu.

b) Procesuālajiem dokumentiem pievienoti dokumenti

Jāatceras, ka saskaņā ar Reglamenta 37. pantu dokumenti, uz kuriem atsaucas puses, jāpievieno procesuālajam dokumentam. Dokumentus, ko iesniedz pēc procesuālo termiņu beigām vai ko iesniedz Tiesas sēdē, Tiesa neņem vērā, izņemot ārkārtas gadījumus, un ja puses tam piekrīt.

Procesuālajam dokumentam jāpievieno tikai lietā būtiskie dokumenti, uz kuriem lietas dalībnieki atsaucas savos argumentos. Garu dokumentu gadījumā ir ne vien pieņemams, bet arī vēlams norādīt vienīgi būtiskus izvilkumus un pilnu kopiju iesniegt Kancelejā.

Pielikumus Tiesa tulko tikai tad, ja kāds no tās locekļiem to lūdz, tāpēc iemeslam, kādēļ katrs pievienotais dokuments ir būtisks, skaidri būtu jāparādās procesuālā raksta tekstā. Tiesa nepieņem mutvārdu paskaidrojumu piezīmes un nepievieno tās lietai (attiecībā uz mutvārdu paskaidrojumu piezīmju nosūtīšanu tulkošanas nodaļai, skat. C sadaļas 4. punktu).

Tomēr ir jāuzsver, ka pušu pārstāvji var nosūtīt dokumentu un pielikumu neoficiālus tulkojumus neatkarīgi no tā, ka saskaņā ar Reglamenta 31. pantu šādi tulkojumi nav autentiski.

c) Fakti un pierādīšanas līdzekļi

Lietas ierosināšanas procesuālajos dokumentos ir jānorāda visi pierādījumi attiecībā uz katru lietā apstrīdēto faktu. Tomēr vēlāk var piedāvāt jaunus pierādījumus (atšķirībā no noteikuma par jaunu pamatu izvirzīšanu), bet tikai tad, ja kavēšanās ir attaisnota.

Dažādie pierādīšanas līdzekļi, ko puses var izmantot, ir uzskaitīti Reglamenta 45. panta 2. punktā.

d) Citēšana

Citējot kādu Tiesas spriedumu, pušu pārstāvjus lūdz sniegt visas norādes, to skaitā pušu uzvārdus/nosaukumus vai vismaz prasītāja uzvārdu/nosaukumu. Turklāt, citējot spriedumu vai ģenerālvokāta secinājumus, pušu pārstāvjus lūdz precizēt attiecīgā citāta lappusi un punktu. Darba atvieglošanai Tiesa iesaka izmantot Tiesas spriedumos izmantoto citēšanas formu, piemēram, “1987. gada 15. janvāra spriedums lietā 152/85 *Misset, Recueil* 1987., 223. lpp, ... punkts.”.

C. Mutvārdu process

1. Tiesas sēde mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšanai

Pēc tam, kad pabeigts rakstveida process un tulkojumi, tiesnesis referents iesniedz iepriekšējo ziņojumu kopsapulcei, kurā piedalās visi Tiesas locekļi. Šajā dokumentā, kas pusēm nav pieejams, tiesnesis referents pēc saskaņošanas ar ģenerālvokātu piedāvā Tiesai veikt procesuālus un/vai sagatavošanas pasākumus. Lielākoties Tiesa pēc tiesneša referenta priekšlikuma nolemj uzsākt mutvārdu procesu bez pierādījumu savākšanas pasākumiem. Precīzu datumu nosaka Tiesas priekšsēdētājs.

a) Sagatavošanas pasākumi

Pēc tiesneša referenta priekšlikuma, kas darbojas pēc vienošanās ar ģenerālvokātu, Tiesa vienlaikus pieņem lēmumu par veicamajiem sagatavošanas pasākumiem. Šādā nolūkā puses var tikt lūgtas pirms sēdes precizēt savus prasījumus un pamatus, lai izskaidrotu nesaprotamos punktus vai padziļinātu nepietiekami izklāstītos jautājumus, vai arī mutvārdu paskaidrojumos koncentrēties uz būtiskākajiem punktiem, vai uzsākt savus mutvārdu paskaidrojumus ar atbildēm uz Tiesas jautājumiem. Pušu atbildes uz šiem jautājumiem saņem vai nu rakstveidā atbilstoši Tiesas noteiktajam termiņam, vai mutvārdos sēdes laikā.

Reizēm Tiesai nākas lūgt pušu pārstāvjus saskaņot mutvārdu paskaidrojumus, ja tie pēc būtības aizstāv vienādu viedokli vai ja tiem tajā pašā sēdē nākas vairākkārt aizstāvēt vienu un to pašu viedokli (piemēram, saistītā tiešās prasības lietā un prejudiciālā nolēmuma lietā).

Pušu pārstāvji tiek lūgti arī pēc savas iniciatīvas saskaņot mutvārdu paskaidrojumus, lai saīsinātu mutvārdu procesa norisi.

b) Ziņojums tiesas sēdē

Ja tiesvedībā ietilpst mutvārdu paskaidrojumu uzklauššanas tiesas sēde (attiecībā uz atteikšanos no mutvārdu paskaidrojumu uzklauššanas skat. C sadaļas 7. punktu), sastāda ziņojumu tiesas sēdē. Apmēram trīs nedēļas pirms tiesas sēdes pušu pārstāvjiem, ieinteresētajām personām un citiem procesa dalībniekiem nosūta ziņojumu tiesas sēdē.

Šajā tiesneša referenta sastādītajā ziņojumā tiešo prasību un apelācijas lietās ir īsumā apkopotī fakti, piemērojami noteikumi, pušu prasījumi un izvirzītie pamati; argumentāciju, kas norādīta attiecībā uz izvirzītajiem pamatiem, pārsvarā atspoguļo sintēzes veidā. Prejudiciālo nolēmumu lietās ziņojumā ietver lietas faktisko un tiesisko apstākļu aprakstu, norādi par prejudiciālajiem jautājumiem, kā arī atbildes, kādas ir piedāvātas iesniegtajos rakstveida apsvērumos, argumenti, kas tiek norādīti piedāvāto atbilžu atbalstam, principā netiek atspoguļoti.

Saņemot ziņojumu tiesas sēdē, puses tiek lūgtas pārliecināties par to, ka elementi, kas atspoguļoti ziņojumā, nav kļūdaini. Ja puses pārstāvis uzskata, ka tas tā ir, viņš tiek lūgts par to informēt sekretāru pirms tiesas sēdes un ieteikt vajadzīgos grozījumus. Tomēr ir jāuzsver, ka ziņojums tiesas sēdē pēc savas būtības ir ziņojums, ko tiesnesis referents iesniedz citiem tiesas locekļiem, un tāpēc viņš izlemj, vai tas jāgroza.

2. Mutvārdu procesa mērķis

Izņemot gadījumus, kad piemēro paātrināto procesu vai steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību, vairumā lietu (tiešās prasības lietas, apelācijas un prejudiciālo nolēmumu lietas) un, apzinoties to, ka Tiesas rīcībā jau ir visi rakstveida procesa laikā iesniegtie dokumenti, mutvārdu procesa mērķis ir šāds:

- koncentrēt mutvārdu paskaidrojumus atbilstoši eventuālajam pieprasījumam; šādā gadījumā nav nepieciešams iztīrīt citus lietas aspektus;
- padziļināt debates, izskaidrojot un padziļinot Tiesas nolēmumam svarīgākos jautājumus;
- norādīt jaunus argumentus, kas izriet no neseniem notikumiem, kas iestājušies pēc rakstveida procesa pabeigšanas un ko tāpēc nevarēja izklāstīt procesuālajos rakstos;
- sniegt atbildes uz Tiesas jautājumiem. Atbildes uz iespējamajiem jautājumiem, kas uzdoti uzaicinājumā uz tiesas sēdi mutvārdu paskaidrojumu sniegšanai, ir jāiekļauj mutvārdu paskaidrojumos.

Prejudiciālo nolēmumu procesos vai citos procesos, kuros rakstveida process ietver tikai procesuālo rakstu iesniegšanu, tiesas sēdes mutvārdu paskaidrojumu sniegšanai galvenais mērķis ir ļaut pusēm un citām ieinteresētajām personām atbildēt uz argumentiem, kas ietverti citu lietas dalībnieku rakstveida dokumentos.

Mutvārdu procesā nav pieļaujams atkārtot to, kas jau ir izklāstīts rakstveidā. Tiesas sēdes dalībniekiem, kuri uztur līdzīgas tēzes, ir pēc iespējas jāizvairās atkārtot tēzes, kuras šajā tiesas sēdē jau ir iztirzātas.

3. Mutvārdu procesa norise

Pirms sēdes sākuma Tiesa uzaicina pušu pārstāvjus uz sarunu, kuras mērķis ir organizēt tiesas sēdi. Šajā stadijā tiesnesis referents un/vai ģenerālvokāts var norādīt tos punktus, kuru iztirzāšanu tie vēlētos mutvārdu paskaidrojumu laikā.

Tiesas sēde principā sākas ar pušu pārstāvju mutvārdu paskaidrojumiem. Tiem seko Tiesas locekļu uzdotie jautājumi. Tiesas sēde beidzas, ja nepieciešams, ar īsām pārstāvju replikām, ja tie vēlas tādas sniegt.

Bieži paskaidrojumu sniegšanas laikā Tiesas locekļi pārtrauc pušu pārstāvjus, lai noskaidrotu atsevišķus jautājumus, kas tiem šķiet īpaši būtiski.

4. Sinhronās tulkošanas radītie ierobežojumi

Tiesas locekļi ne vienmēr seko mutvārdu paskaidrojumiem valodā, kurā tos sniedz, un bieži klausās sinhrono tulkojumu. Šāda sistēma uzliek zināmus ierobežojumus, kas pušu pārstāvjiem būtu jāņem vērā, lai nodrošinātu to, ka Tiesas locekļi pilnībā uztver viņu teikto. Tālab mutvārdu procesa dalībniekam tulks būtu jāuzskata par sadarbības partneri, kas ir nepieciešams tā mutvārdu paskaidrojumu sniegšanai.

Pirmkārt, ieteicams nelasīt iepriekš uzrakstītu runu, jo rakstīts teksts visbiežāk sastāv no garākiem un sarežģītākiem teikumiem un runātājam ir tieksme to nolasīt pārāk ātri, lai ļautu veikt pienācīgu tulkojumu. Pašu paskaidrojumu sniedzēju interesēs ir vēlams, lai tie runātu, pamatojoties uz labi strukturētiem pierakstiem, izmantojot vienkāršus terminus un īsus teikumus. Gadījumos, ja puses pārstāvis tomēr dod priekšroku iepriekš uzrakstītam tekstam, jāņem vērā šie paši ieteikumi: tekstā jālieto vienkārši termini un īsi teikumi un teksts jālasa brīvas runas ātrumā.

Šo pušu iemeslu dēļ ir vēlams pirms runas sākuma precizēt plānu, ko paskaidrojumu sniedzējs gatavojas ievērot.

Pirms ierašanās uz sēdi tulki rūpīgi iepazīstas ar visiem lietas materiāliem. Ja runātājs tulkiem iespējami ātri paziņos visu noderīgo informāciju par savu mutvārdu paskaidrojumu iespējamo saturu (pat iesniedzot mutvārdu paskaidrojumu piezīmes), tas

būs papildu avots sagatavošanās procesā; tulki varēs labāk strukturēt mutvārdu paskaidrojuma atreferējumu un nebūs pārsteigti par tehniskiem terminiem, citātiem vai skaitļiem.

Šis sūtījums jānosūta Tiesas tulkošanas direkcijai, izmantojot faksu (Luksemburga (352) 4303-3697) vai elektronisko vēstuli (interpret@curia.europa.eu); šis teksts tiks nodots vienīgi tulkiem. Lai izvairītos no pārpratumiem, jānorāda puses vārds (nosaukums).

Visbeidzot jāuzsver, ka tulki var sadzirdēt runātāju teikto vienīgi tad, ja tie runā mikrofonā.

5. Mutvārdu paskaidrojumu ilgums

Princips ir tāds, ka katras galvenās puses uzstāšanās laiks ir ierobežots līdz *maksimāli 20 minūtēm*, bet 3 tiesnešu palātu gadījumā - līdz *maksimāli 15 minūtēm*. Personām, kas iestājas lietā, *maksimālais* uzstāšanās ilgums ir *15 minūtes*.

Tiesa var atkāpties no šiem noteikumiem, ja vien tiek ievērota pušu vienlīdzība. Šādā nolūkā sekretāram iesniedzams pieteikums, norādot apstākļus, ar kuriem pamatots lūgums, un precizējot vajadzīgo uzstāšanās laiku. Lai šis pieteikums tiktu ņemts vērā, *Tiesai tas jāsaņem vismaz piecpadsmit dienas pirms tiesas sēdes*. Lēmumu par pieteikumu paziņo iesniedzējam vismaz vienu nedēļu pirms tiesas sēdes.

Pusei, kas paziņo, ka ir apmierināta ar ierobežotāku uzstāšanās laiku, ir jāievēro attiecīgais laika limits.

Ņemot vērā tiesas sēdes mutvārdu paskaidrojumu sniegšanai mērķi, prakse liecina, ka pieredzējuši runātāji parasti nepārsniedz paredzēto uzstāšanās laiku. Vismaz 20 minūšu uzstāšanās laiks lielākajā daļā gadījumu ir pietiekams.

Ievērojot apsvērumus saistībā ar tiesvedības pareizu norisi, *mutvārdu paskaidrojumus principā ir atļauts sniegt tikai vienai personai, kura pārstāv lietas dalībnieku*. Otrai personai izņēmuma gadījumā var atļaut sniegt mutvārdu paskaidrojumus, ja to prasa lietas raksturs un ja šajā sakarā vismaz divas nedēļas pirms tiesas sēdes datuma ir iesniegts motivēts lūgums. Paskaidrojumu sniegšanai noteiktais laiks ir jāievēro arī gadījumos, kad tos ir atļauts sniegt divām personām.

Vienīgi persona, kura sākotnēji sniedza mutvārdu paskaidrojumus, drīkst izteikt repliku. Ja diviem paskaidrojumu sniedzējiem ir atļauts uzstāties, pārstāvot vienu lietas dalībnieku, tikai viens no viņiem drīkst izteikt repliku.

Ja vairākas puses Tiesā aizstāv vienu un to pašu viedokli (kas iespējams tādos gadījumos, kad lietā iestājas dalībnieki, vai ja lietas apvieno), tad to pārstāvjus lūdz saskaņot viedokļus pirms sēdes, lai izvairītos no atkārtotās mutvārdu paskaidrojumos.

Lietas izskatīšanas sastāva priekšsēdētājam nāksies rūpēties par to, lai minētie principi tiktu ievēroti gan attiecībā uz mutvārdu procesa mērķi (tas ir, mutvārdu paskaidrojumu saturu), gan attiecībā uz piešķirto uzstāšanās laiku.

6. Mutvārdu paskaidrojumu lietderīgums

Katram puses pārstāvim ir jāizvērtē, vai, vadoties no iepriekš noteiktā mutvārdu procesa mērķa, mutvārdu paskaidrojumi ir lietderīgi un vai nepietiek ar vienkāršu norādi uz apsvērumiem vai rakstveida pieteikumiem. Tiesa uzskata par vajadzīgu uzsvērt, ka tad, ja viena puse nolemj neiesniegt mutvārdu argumentus, tās klusēšana nekad netiks interpretēta kā piekrišana otras puses mutvārdu paskaidrojumiem.

Šādā kontekstā Tiesa, protams, ņem vērā ierobežojumus, ko uzliek prejudiciālās tiesvedības īpatnības, kurā mutvārdu process ir vienīgā iespēja, kad ieinteresētās personas var atbildēt uz citu ieinteresēto personu rakstveida apsvērumiem un izteikties par jauniem elementiem.

7. Atteikšanās no mutvārdu paskaidrojumiem

Tiesas Reglaments ļauj atteikties no mutvārdu paskaidrojumu uzklauššanas, ja vien kāda no pusēm vai, prejudiciālo nolēmumu lietās, kāda no ieinteresētajām personām, kas piedalās tiesvedībā, nav norādījusi iemeslus, kādēļ puse vai ieinteresētā persona vēlas tikt uzklaušāta.

Norādītais mutvārdu paskaidrojumu uzklauššanas tiesas sēdes pieteikums jāiesniedz saskaņā ar Tiesas Reglamentu (44.a pants, 104. panta 4. punkts un 120. pants) 3 nedēļu laikā no brīža, kad pusei paziņots par rakstveida procesa pabeigšanu vai, prejudiciālo jautājumu gadījumā, kad pusēm vai citām ieinteresētajām personām paziņoti iesniegtie rakstveida apsvērumi. Atgādinājums par nepieciešamību iesniegt šādu pieteikumu, lai izvairītos no tā, ka netiek noturēta tiesas sēde mutvārdu paskaidrojumu uzklauššanai, ir iekļauts sekretāra vēstulēs, ar kurām paziņo par rakstveida procesa pabeigšanu vai, prejudiciālajā tiesvedībā, ar kurām nosūta iesniegtos rakstveida apsvērumus. Pēc pienācīgi pamatota lūguma 3 nedēļu termiņu šādu lūgumu iesniegšanai var pagarināt.

8. Tiesas sēde pagaidu noregulējuma noteikšanai

Pirms pieņemt rīkojumu par pagaidu noregulējumu, priekšsēdētājs, iespējams, klātesot arī tiesnesim referentam un ģenerālvokātam, var uzklaušīt puses. Šī publiskā uzklauššana notiek apmēram divas līdz četras nedēļas pirms tam, kad priekšsēdētājs vai, attiecīgos gadījumos, Tiesa pieņem rīkojumu par pieteikumu. Tās norise nav tik formāla kā

mutvārdu paskaidrojumu uzklaušīšana. Praksē sēdes sākumā priekšsēdētājs mutvārdos sniedz kopsavilkumu par lietas grūtībām. Pēc tam tas lūdz puses izteikties par šīm grūtībām. Sēde beidzas ar jautājumu uzdošanu pusēm.

Ja lietu nodod Tiesai, lietas iztiesāšanas sastāvs notur sēdi pēc parastā modeļa.

Te jāatgādina, ka šī sēde nav domāta tam, lai puses varētu iesniegt apsvērumus par lietas būtību.

9. Praktiski padomi

a) Tiesas sēdes atlikšana

Pieteikumu par tiesas sēdes atlikšanu Tiesa apmierina tikai īpašu iemeslu dēļ.

b) Ieeja ēkā

Drošības apsvērumu dēļ ieeja Tiesas ēkā tiek uzraudzīta. Pušu pārstāvjus lūdz uzrādīt profesionālo apliecību, identitātes karti, pasi vai citu personu apliecinošu dokumentu.

c) Apģērbs

Izņemot tiesas sēdi pagaidu regulējuma noteikšanai, pušu pārstāvjus lūdz uzstāties mantijā. Tiesas rīcībā vienmēr ir dažas rezerves mantijas, lai izpalīdzētu tiem, kas savējās ir aizmirsuši.